

Ötletadó: KNEZET MURIT

BEADATÁS IDEJE: 1973

TART.: PÁSTORKUNYHÓK ÉPÍTÉSÉVEL, DISZKÓTAR-
TÁSSAL ÉS ÁLLATOK BTÓGÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS
ADATOK
- TÓTH MIHÁLY BIRKA'S ADATLÖKÉSE

17 lap

FÖLDRAJZI MUTATÓ: LÁSZLÓMÁRÓK

SRÁK MUTATÓ: VI

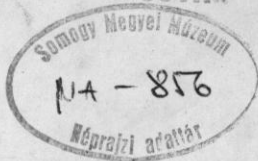
PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRNOVA'S

ÁTVÉRTVE AZ EGYSÉGES LTK. 2324-es TÍTELE ALDL

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor

Gy.: Knézy Judit

Pásztorházak

Itt segődön vót egy putri az én házamnál, itt öröztem 20 éve, a kisbojtár itt vót, elmondta, hogy itt vót az akó, az ujjab a kulturháznál, ott vót egy putri és mellette bóthajtásos konyha. Ez Körtélyes nevü vót, Bogát pedig Cifrahely.

gima helyre is csinálták a putrit, ahol domb nem vót. Ágasfa 150-160 cm. magas, 50 cm.-re ajtók be. Szalmát raktak rá és befödelték, hogy föl ne gyujtsák, vagy az állat leszökte vóna, magyar marha szarvával szétszórta vóna.

gima hére

élelem

Domboldalba

Alaprajz

erdei páprággal rakták meg az ágyat - kaszói erdőben lehet szedni, azon aludtak. Nem ment bele a balha.

Nádas akónál megvót az állás, tetőfa, minden megvót, kétfelü vót cölömpös ágy. Vót rajta ajtó. Csak akkor vót világos, ha kinyitották az ajtót, ez már beverett vót nem vót ágasfás, zsuppal fedett fazonfája vót, fonott oldalú és beverve a rekettye vesszővel.

Lajosmajorban "zeidóállás"-ban vót egy orosz gulyás putrija, az boronás vót.

Ládában krumplit, hust, szalonnát tartottunk.

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor.

Gy.: Knézy Judit

Állandó pásztorhajlék

1./ Az fennálló fafa volt.

Vót olyan is ari boronából
készült. Be vót sározva az
ódala a borona köze, "putri".
Ha többen voltak mindeniknek
külön hele vót.

fonott
sövény
sárral
bever-
ték.

Bükkben téglából vót, négy szoba volt
- falábra és cserépre vót az akol is
/Somogyzobi erdő-kunó/ - nagy Tisztá-
son láttam.

cselédház csak nem lakott kinn asszony
egy-egy szobába lőhettek hárman is.

2./ Fődbevájtt putri - két ember részére készült putriba 3-4-en is
megfértek, nyári szállás vót "beórzésig" /mikor bevitték az álla-
tot./ A hodály - ágassal vót - fétetős, meg egész tetős. Cövekeket
verték be, tüskével vót berakva, mert az állat nem ment neki, vagy
be volt fonva.

Ha négyen laktak - a számadó elment haza - nem aludt kinn. Az
őregbujta vót a felelős - nem volt rend, hogy hogyan aludtak.

Lászlómajor

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor.
Gy.: Knézy Judit

Pásztorhajlékokideiglenes szállásra szolgálók:1./ Kunyhó csak tetős

egymást érték a gömbfából ketté hasított oldalfák, csak rárakták a szalmát 4 ujjnyi vékonyan és le-sározták.

2./ Partba ásott kunyhó

Partba ásotthoz kevesebb anyag kellett, de állandónak készült. Itt jobbára erdőben tanyázott a pásztor, s ahol deleet az állat, ott hát is. Az Alföldön ott hátak ahol este lett.

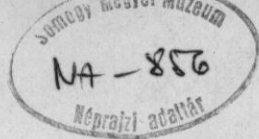
3./ Görbe fának támogatott hajlék

Ahol görbe vót a fa
nekitámogatták a fát
körbe, így kaptak kunyhófélét.

annak

2324

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM KAPOSVÁR

V/28/15

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor.

Gy.: Knézy Judit

Legeltetés rendje disznónál

Buzsaratás után a disznó a taróba ment, utána a tölgyesbe ment kará-
csonyig, meg is malacoztak a disznók. Apám kanász volt.

Először a vadgyümölcs, aztán a gomba, akkor kezdett el legeni, aztán
a férgesmakk, tölgymakk, csermakk, - aztán bükkmakk, gyertyánmakk,
a gyertyánmakk tavaszig tartott, meg páprángyökér. A mangalica mögét
egész évben az erdőn és mezőn.

2324

RIPPYI-TÓTHAI MÚZEUM KAPOSVÁR

V/28/16

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor

Gy.: Knézy Judit

Disznófajták

Horvát disznó - fehér szőrű fekete pöttyös, füle hegyös vót, mind a szá-
máré.

"Mönyéthasu mangalica" a régi fajtára ütött. Apám szerint - vöd benn
szürke meg fehér, a malaca csikos, füle hegyes. Nem vót olyan zsiros,
mint a göndörszőrű zsirsbertés. Az angol disznónak őse kirét be, vörös a
körme, orra meg a sima szőre is, "kege". Apám gyerekkorában a gazdaság-
ban látott már ilyen.

Még láttam mönyéthasu mangalicát, de Szabolcs megyében, ahol birkát
möntem vásálni.

2324

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM KAPOSVÁR

V/28/17

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor.

Gy.: Knézy Judit

Láttam egy boronakunyhót Csepáni tanyán, Nagybjom és Vrácsik közötti legelőn. Fétetős akó vót a gulának és borona putri, belü vót egy kis téglakemence és kívül is vót tűzhel.

A legrégiebbé nem tűzeltek télen se.

Ha messze vót a legelő pl. Gyepi akó, annak állandós putri vót, hálha vót sárba, asztal is. Zsombékszéken ütünk, platnija vót.

2324 RIPPL-RÓNAI MÚZEUM KAPOSVÁR

V/28/18 .

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor.

Gy.: Knézy Judit

Hordozható kemencére nem emlékszik pásztoroknál.

2324

RIFPL-RÓNNAI MÚZEUM KAPOSVÁR

v/28/49

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor.

Gy.: Knézy Judit

Tűzhely - tüzelés.

A nyitott száju konyhóknál előtte volt a tűzhely - nem vót téгла fődet raktak melleje - gödört ájtak abba raktak tüzet, téгла nem vót, sárral peremet csináltak. Használták a bográcsot, de inkább háromlábu vaslábas. Ha bográcsot használtak, itt a két ágasra tette.

ágas

kerek bogrács vót én is használtam, attól függött hányan vótak.

A büki cselédház konyhája bóthajtásos vót - három karika vót a bóthajtásba a konyhába.

2324

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM KAPOSVÁR

V/28/20

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor

Gy.: Knézy Judit

Tanyázó láda

egyszerű deszka. Krumpli ömlesztve vót.

A.: Tóth Mihály bárkás, 62 éves
Lászlómajor

Gy.: Knézy Judit

Mönyéthasi diaszó szívóssága

A mi családunk csak kanász vót.

A mönyéthasunak nem köllött gyógyszer. Mikor a Csurgón vót bujtár és bejöttek a göndör mangalicák, 1893-94-ben 2 mönyéthasu vót, az maradt mög, a többi pestisben mind elpusztult, akkor gyógyították később.

2324

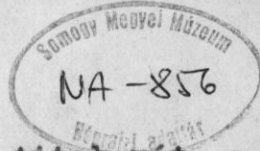
V/28/22

NYITÓ SZÁM: 1938. JANUÁR 1.

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor
Gy.: Knézy Judit

Kanászbaltával disznó elnémitása

Csucsos végével vakszemen ütötték, akkor
nem rétt, különben széjjel tépték volna.
Görényt egyik közbük dobott, és ezen
feldühödtek.

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor

Gy.: Knézy Judit

G y ó g y i t á s titok vót, a disznónál orvoslást nem hallottam.

A birkánál több vót a megbetegedési lehetőség

Sárgaság - cinadónia zódjét mikor virágozott leszedtük, mögszárítottuk és sóba mögötte, teljes biztos vót.

Gyomorféreg - cserfakéregből raktunk tüzet és annak a hamuját kevertük sóba /vörös sóba kevertük/ és az ojtógyomorba kerü be, megölte a férget.

Bárányok gilisztája /apró a kutya geleszta a selembélbe, a szalag giliszta az 2 m. hosszú is./ ugy elzárja a belet és elszija a tápanyagot. Ennek kutyatejü füjet megszettük, mikor virágozott, megszárogattuk, megtörtük, vagy abrakba, vagy kanálba megette. Tudták az öregek, de nem mondták el, csak ha már nem használhatták.

Tüdőféreg /medves zabosbükönytől/ - injekciózták a gégébe 25-öt engedélyeztem, röggelre 5 maradt.

Főztem nekik fehérürmöt, patikai kénport. Kapott minden bárány háromszor egy kalánnyal. Kénporral is sóztam, nagyon köllött vigyázni az adagra. A birka ha van valami baja, keveset nyal. Az egészséges tühbet nyal, a betegnek nem árt. Tavasszal kell elkezdni a kénporozást akkor nem lesz tüdőférges.

Ha erősen hizik a birka, akkor "megrögzik" - véres a szeme, macskásan megy és nem eszik, - eret vágnak rajta bizsókkal - a kupájában van egy kis gödör, abban van egy vérér, azt megvágja, az ujjával fogja, hogy el ne forduljon az ér és kifolyik a vére - fekete vér. Akkor elengedi és visszafordul az ér és rámegy a bőr. Ha nyalja a vért a birka, akkor meggyógyul, ha nem nyalja, akkor baj lehet, a vér a mellkasába és vékonybélbe megy.

Tógygyulladás: /most Jetacid van/ ecetes agyaggal kenték- de 25-bü ha egy átvészeltte, de nem tudott bárányt nevelni.

Először a fél tógy gyulladt be, az ember egy fát kihögyözött alátöltta az tejér alá a bőr alatt, kivágta, fekete vér kifót, mikor már tiszta vót a vér, kihuzták a falapátot akkor elát a vérzés, de fétógyü lett, de nevelt bárányt.

Gyógyítás tehénnél: A szilajgulánál - mikor a marhákat - 3-4 éves tinóknál, ha erős volt a hizás, akkor megerelték, érvágás - remegett ilyenkor az állat. Kovács készített érvágót, 12 cm. hosszú. Az állatnak zsinórral elszoritották a nyakát, az érvágóval a nyakerébe kalapács-csal beleverték, mikor kifolyt a rossz vér, elengedték a sinórt, akkor megfordult az ér.

Lónál ugyanigy. Vót kisebb élő érvágó - kisebb állatnál 3 féle nagyság.

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor

Gy.: Knézy Judit

M a d a r á s z a t.

Az éneklő madarat a pásztor nem szögte ki, az örvöst meg a gerlicét sem. Csak a hurosszót legkorábbi, tavaszi /az csak csürrög/, seregélynek mikor volt fia, igen jóízű /"seregély", csókát /nyáron/, szigonnyal szedtük ki a seregélyt és csókát, egy drótot meghögyösítettünk és bedugtuk és beleakadt, drót hamvaskányát is ki szedte.

itt akasztotta fel

"Iszteri", gyertyánfából
létraszerű 3 m.-es vót
bőrit lehuzta, hogy száradjon meg könnyen.

Hamvas kányát is leszedték.

Ha nem tanyán készítette el, hanem kinn, - akkor nyáron sütötte meg, ha kunyhóban, akkor pörkötet csinyát - paprikás, fokhajmás zsiron és levét is rá, hogy zaftja lögyön. Lakopozták a tollát, száraz páprángot vágott, lepörkütte a pihét, bemetéte és kívül, belül sóval és paprikával /paprikássóval/ és nyársra és megsütötte.

Az én gyerekkoromban rapszék is vótak, de előbb hurokkal fogtak fácánt is. Lehajtott kökényfából lószórhurkot csinált. Az öreg Dömötörfi keze többet ért, mint a puska. Nyulat megdobta bottal, széjjel lapult a feje.

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor

Gy.: Knézy Judit

Pásztorok vadászata

Az őzet, nyulat pörkötnek készítette el. Olyan kutyája vót, hogy az őzborjut is elkapja.

Cöveket vertek le, ahol vadcsapáson ment be a vad neki ugrasztottuk, belerohant és a szógyibe bele megy.

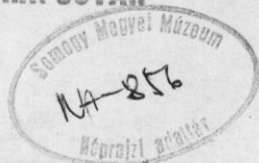
Fiatalabb nyirfát lehajtottak, dróttal csináltak hurkot.

2324

V/28/26

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM KAPOSVÁR

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor
Gy.: Knézy Judit

E t e l e k :

Tavasztól-őszig gomba, szömörcsök - áprilisba likacsos
mint a méhlép.

Májusban a galambica, nyulgomba /róka/ Pásztorok száraz juharfát kivágtak és kidöntötték érbe, és az egész éven át termett givát, vargányát. A legutolsó a csepürke.

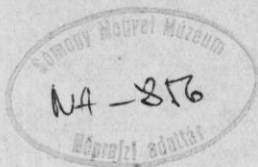
A fiatal vargányát és csepürkét meg lehetett sütni parázsba. Serpenyőjébe tettek sót és az meglevésedett, és azt kiitták, jó ize volt.

A vargányát szárították tére, nyulgombát is, csibegombát is /az csak marha és birkalegelőn vót/. Csak keves készült belőle - hagymás, paprikás leves. Rántást a pásztor felesége hozott, avva csinát a pásztor rántott levest vargányáva.

2324 RIPPL-RÓNAI MÚZEUM KAPOSVÁR

V/28/2+

A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor.

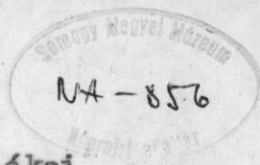
Gy.: Knézy Judit

Pásztorok összetartása

A pásztorok összetartottak - engem a birkások mindég rokonként fogadtak. Ha bemöntem juhász kampóval az irodába, nem is fogadtak meg csak birkásnak, ha a levele is arról szólt.

2324

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM KAPOSVÁR

V/28/28
A.: Tóth Mihály birkás, 62 éves
Lászlómajor

Gy.: Knézy Judit

Pásztorgyerekek játéka

A bujtárok "góláztak" - egyik földobta a fát, a másiknak el kellett találnia. Báltát bele kellett vágni a fába, ki ké lett számítani, hányat kellett fordulnia, hogy beleálljon.

Lószórbú gyűrűt fontak, óraláncot. Csicsóba talán van ilyen.